

Beleid Maatschappelijk Verantwoord beleggen

PNO Media

2026-2028

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Visie en uitgangspunten.....	4
3. Doelstellingen en thema's	6
4. Doelstelling 1: leefbare wereld	8
4.1 Beleggingen met positieve maatschappelijke impact.....	9
4.2 Betrokken aandeelhouderschap: engagement.....	11
5. Doelstelling 2: toekomstbestendige portefeuille	12
5.1 ESG-integratie.....	12
5.2 Betrokken aandeelhouderschap: engagement.....	15
5.3 Stemmen.....	17
6. Doelstelling 3: maatschappelijke verantwoordelijkheid.....	18
6.1 Directe uitsluitingen.....	18
6.2 Integratie internationale standaarden.....	22
7. Communicatie.....	24

1. Inleiding

Stichting Pensioenfonds voor de Media PNO (hierna PNO Media) behartigt de belangen van zijn deelnemers, pensioengerechtigden en aangesloten werkgevers door pensioenregelingen uit te voeren. Door de ingelegde premies zorgvuldig te beleggen, zorgt PNO Media voor de opbouw van een goed pensioen voor werknemers in de creatieve en digitale sector. Dat doen wij op een manier die maatschappelijk verantwoord en duurzaam is. Het gaat ons om een goed én verantwoord rendement. Uit het deelnemersonderzoek van 2025 kwam naar voren dat een meerderheid van de achterban van PNO Media het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid (MVB-beleid) ondersteunt.

PNO Media heeft een lange historie in verantwoord beleggen. Verantwoord beleggen is een vanzelfsprekend en essentieel onderdeel van de identiteit van het fonds. Verantwoord beleggen is onderdeel van al onze beleggingsbeslissingen en verankerd in onze beleggingsovertuigingen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) is integraal onderdeel van het beleggingsbeleid.

Het fonds houdt bij zijn beleggingskeuzes rekening met algemeen aanvaarde normen en waarden en hanteert een beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het hanteren van een verantwoord beleggingsbeleid draagt bij aan de beheersing van risico's.

Een krachtig verantwoord beleggingsbeleid is maatschappelijk en financieel goed voor PNO Media en voor zijn deelnemers. In 2025 voerde PNO Media voor de tweede keer in drie jaar een onderzoek uit onder deelnemers naar hun voorkeuren op het gebied van duurzaam beleggen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn meegenomen in het bestuurlijke proces bij de totstandkoming van het vernieuwde MVB-beleid.

In dit document bespreken wij in hoofdstuk 2 eerst onze visie op en uitgangspunten voor verantwoord beleggen, die dienen als basis voor het MVB- en het beleggingsbeleid. In hoofdstuk 3 volgen de drie doelstellingen van het MVB-beleid. Deze doelstellingen vormen de kern van het MVB-beleid. PNO Media wil sturen op positieve verandering en daardoor een bijdrage leveren aan de maatschappij en milieu ('doing good'). Daarnaast willen we MVB-risico's voorkomen of mitigeren ('doing no harm') en beleggingskansen signaleren en benutten die ontstaan door bijvoorbeeld de energietransitie. Beleggingen die een ernstig negatieve effect hebben op de maatschappij en het milieu sluiten we uit. Het pensioenfonds heeft, in overeenstemming met de Europese SFDR-richtlijnen, [een verklaring negatieve effecten](#) op de website geplaatst. Hierin staat meer over de maatregelen die het pensioenfonds neemt om de negatieve effecten van onze beleggingen op de maatschappij en het milieu te mitigeren.

Om een effectief MVB-beleid te kunnen voeren, is het nodig om focus te houden. PNO Media heeft **klimaat** en **biodiversiteit** uitgekozen als belangrijke thema's om zijn beleggingen en MVB-beleid op af te stemmen. Deze worden beschreven in hoofdstuk 3. De integratie van de doelstelling en thema's wordt verder uitgewerkt in de hoofdstukken 4 tot en met 6. In hoofdstuk 7 wordt beschreven op welke manieren PNO Media communiceert over het gevoerde beleid. PNO Media monitort de uitvoering van het beleid verantwoord beleggen op kwartaal- en jaarbasis en evalueert het beleid verantwoord beleggen regelmatig om aan nieuwe inzichten en nieuwe wet- en regelgeving te blijven voldoen.

2. Visie en uitgangspunten

PNO Media streeft via zijn beleggingen een langetermijnwaardecreatie na van zijn beleggingen, die past bij de lange horizon van de pensioenverplichtingen van het fonds. Het pensioenfonds is ervan overtuigd dat aandacht voor milieu, maatschappij en goed bestuur leidt tot betere beleggingskeuzes en een toekomstbestendige portefeuille. Daarmee draagt het bij aan het belang van het fonds en van zijn deelnemers.

Verantwoord beleggen is noodzakelijk en maakt deel uit van de identiteit van PNO Media. De uitdagingen waarvoor het fonds maatschappelijk staat zijn groot en bieden kansen, risico's en verantwoordelijkheden voor de wijze waarop het belegt.

Het pensioenfonds heeft hiervoor een drietal doelstellingen opgesteld (zie hoofdstuk 3). PNO Media is van mening dat er binnen de randvoorwaarden van het beleggingsbeleid mogelijkheden zijn om bij te dragen aan een betere wereld. Daarnaast houdt het pensioenfonds in de tweede doelstelling (toekomstbestendige portefeuille) rekening met maatschappelijke en financiële risico's en kansen. Bij de derde doelstelling (maatschappelijke verantwoordelijkheid) worden de voor- en tegenargumenten van het uitsluiten van bepaalde beleggingen zorgvuldig afgewogen. De reden voor het uitsluiten van bepaalde beleggingen staat los van alleen financiële overwegingen en is gebaseerd op principiële voorwaarden waaraan de beleggingen van PNO Media dienen te voldoen. Bij de eerste twee doelstellingen (leefbare wereld en toekomstbestendige portefeuille) hebben we bij implementatie oog voor het risico-/rendementsprofiel van de portefeuille. Tegelijkertijd aanvaarden we dat het duurzaamheidsbeleid kan leiden tot een (tijdelijk) lager rendement of hogere beheerkosten. Deze randvoorwaarde wordt niet gesteld aan iedere individuele belegging, maar wel aan de beleggingen in een gehele beleggingscategorie.

Wij zijn ons bewust van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid als pensioenfonds en handelen daarnaar. Dit betekent dat het fonds in zijn beleggingsbeleid rekening houdt met de normen en waarden waarover in de samenleving brede acceptatie bestaat. Het pensioenfonds implementeert waar mogelijk de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en van de Verenigde Naties (UNGP's). De richtlijnen zijn erop gericht om

negatieve effecten van een onderneming (of de keten erachter) in de beleggingsportefeuille in kaart te brengen, te prioriteren en te adresseren. Wij vinden dat onze beleggingen minimaal moeten voldoen aan de principes voor fatsoenlijk ondernemen van deze internationale organisaties en scherpen deze aan als we vinden dat deze niet ver genoeg gaan.

Het belang van de beleggingen van PNO Media in de totale financiering van individuele ondernemingen en overheden is in het algemeen beperkt. Dat komt mede door omvang van het fonds en de spreiding die beoogd wordt. Wij oefenen invloed uit op het handelen van ondernemingen of overheden door samen te werken met andere beleggers via een ESG-service verlener. Hierdoor vergroten we onze invloed op de bedrijfsvoering van ondernemingen en kunnen we onze stem duidelijk laten horen.

In de illiquide beleggingsportefeuille beleggen we via beleggingsfondsen. Wij oefenen in deze gevallen onze invloed uit op het beleid van deze beleggingsfondsen via ons stemrecht als participant en door dialoog te voeren met de externe fondsmanager,

Een **beleggingsfonds** voor illiquide beleggingen is een collectief beleggingsvehikel waarin geld van verschillende beleggers wordt samengevoegd om te beleggen in een diverse portfolio van private aandelen, infrastructuur, private leningen of privaat vastgoed. Beleggingsfondsen worden beheerd door externe vermogensbeheerders die beleggingsbeslissingen nemen en het dagelijks beheer van het fonds uitvoeren. Omdat er meerdere beleggers participeren in het beleggingsfonds is het voor PNO Media beperkt mogelijk om invloed uit te oefenen op het (maatschappelijk verantwoord) beleggingsbeleid van het beleggingsfonds. Invloed uitoefenen doen wij door te stemmen op de vergadering van participanten of door dialoog te voeren met de externe vermogensbeheerder.

Ontwikkelingen op het gebied van klimaat, milieu en maatschappij hebben gevolgen voor de beleggingen van PNO Media. Ze leveren risico's op, maar bieden ook kansen. Het pensioenfonds weegt het effect van deze risico's en kansen mee bij zijn beleggingsbeslissingen. PNO Media is zich er ook van bewust dat zijn beleggingen een negatief of positief effect hebben op de wereld. Het fonds voelt daarin een verantwoordelijkheid. Het sturen op positieve verandering ('doing good') en het voorkomen van negatieve effecten ('doing no harm') zijn essentiële onderdelen van het verantwoord beleggingsbeleid van het fonds. Wij willen zo veel mogelijk voorkomen dat onze beleggingsactiviteiten negatieve impact hebben op milieu en samenleving.

Kortom, maatschappelijk verantwoord beleggen betekent voor PNO Media het bijdragen aan een meer leefbare wereld, het voorkomen of mitigeren van negatieve impact op de wereld, en het meewegen van milieu-, sociale factoren en goed ondernemingsbestuur in al zijn beleggingsbeslissingen.

Bestuurlijke integratie

Het MVB-beleid wordt door het Fondsbestuur vastgesteld. Het Fondsbestuur houdt rekening met de 'investment beliefs' die betrekking hebben op maatschappelijk verantwoord beleggen, maar ook met de duurzaamheidsvoorkeuren van de deelnemers van het pensioenfonds. Deze worden periodiek via een deelnemersonderzoek bij de achterban opgehaald. De uitkomsten van dit onderzoek worden gebruikt om te toetsen of het MVB-beleid nog actueel is en past bij onze deelnemers. Als de resultaten van het onderzoek hiervoor aanleiding geven, zal het MVB-beleid verder worden aangescherpt. Het Fondsbestuur besluit over de aanpassingen van het MVB-beleid. Het Fondsbestuur beslist ook over het toevoegen of verwijderen van een asset categorie in de beleggingsportefeuille. Bij deze beslissing worden de belangrijkste MVB-overwegingen meegenomen, zoals worden beschreven in de Investment Case van deze categorie.

Het Uitvoerend Bestuur (UB) beoordeelt nieuwe MVB-beleggingsvoorstellen en besluit over MVB-implementatievoorstellen. Ook controleert het UB ieder kwartaal de voortgang op MVB KPI's en of de beleggingsportefeuille voldoet aan de ESG-risicobeheersmaatregelen. Daarnaast beslist het UB over het aanstellen van een nieuwe vermogensbeheerder. Een belangrijke overweging in deze keuze is of de nieuwe vermogensbeheerder past bij het MVB-beleid van PNO Media en dit beleid kan implementeren.

De beleggingsadviescommissie (BAC) adviseert het UB en/of het Fondsbestuur over nieuwe duurzaamheidsvoorstellen. Daarnaast bespreekt en adviseert de BAC ieder kwartaal (over) de voortgang op ESG KPI's en beheersmaatregelen.

Het verantwoord beleggingsbeleid is onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid van PNO Media.

3. Doelstellingen en thema's

Vanuit zijn identiteit, overtuiging en visie heeft PNO Media drie doelstellingen geformuleerd voor het beleid verantwoord beleggen:

1. PNO Media wil met zijn beleggingen actief bijdragen aan een leefbare wereld door te sturen op positieve verandering via engagement en stemmen en te beleggen in producten die bijdragen aan de samenleving en het milieu ('doing good');
2. PNO Media wil een toekomstbestendige portefeuille opbouwen door het integreren van financieel materiële milieu-, sociale- en bestuursrisico's en kansen in de beleggingsportefeuille. Bij de implementatie van het ESG-beleid heeft het pensioenfonds oog voor het risico-/rendementsprofiel van de portefeuille, maar accepteert het risico op een (tijdelijk) iets lager rendement of hogere beheerskosten als gevolg van het duurzaamheidsbeleid;

3. PNO Media wil vanuit zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid negatieve invloed van zijn beleggingen op samenleving en milieu voorkomen of mitigeren ('doing no harm').

Bij de implementatie van deze principes gelden de volgende randvoorwaarden:

- Het verantwoord beleggingsbeleid past binnen de uitgangspunten en is onderdeel van het langetermijn strategisch beleggingsbeleid.
- Het fonds hanteert prudente financiële afwegingen (op korte en lange termijn) in het verantwoord beleggingsbeleid,;
- Het fonds is kostenbewust en weegt de implementatiekosten van het verantwoord beleggingsbeleid af tegen de verwachte meerwaarde. Het begrip meerwaarde betreft financiële meerwaarde, maar betreft ook niet-financiële meerwaarde zoals bijdrage aan biodiversiteit en klimaat.

PNO Media heeft na raadpleging van zijn achterban twee focusthema's gedefinieerd. Deze focusthema's helpen bij het maken van keuzes voor de implementatie van het verantwoord beleggingsbeleid. De implementatie van deze thema's wordt nader toegelicht in de hoofdstukken 4 tot en met 6. De thema's zijn:

'Doing good'-thema's. Deze dragen bij aan:

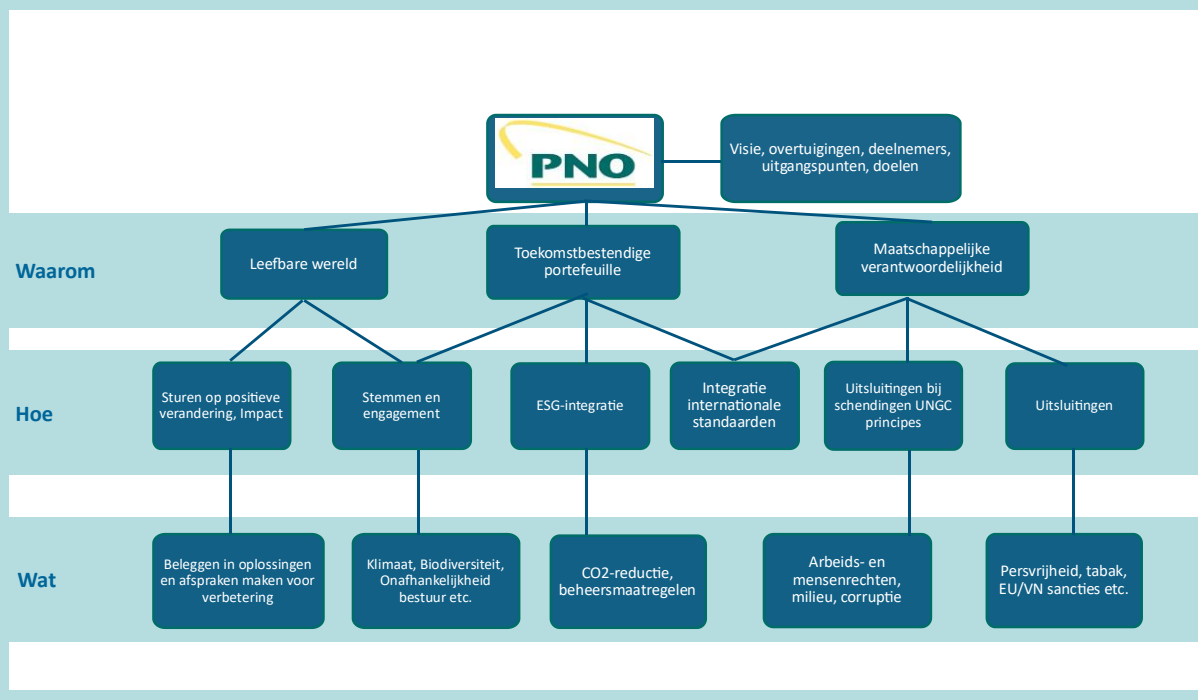
- een stabiel en bestendig klimaat voor mensen wereldwijd;
- het behoud van natuurlijke hulpbronnen en het bevorderen van de biodiversiteit.

'Doing no harm'-thema's. Voorkomen van beleggingen in of voorkomen/mitigeren van betrokkenheid bij:

- ernstige schendingen van de persvrijheid;
- controversiële wapens;
- tabaksproductie;
- sancties van de VN en Europese Unie vanwege mensenrechtenschendingen en wapenhandel;
- ernstige schendingen van mensenrechten en arbeidsrechten;
- landen met een laag democratisch gehalte;
- klimaatverandering en milieuverontreiniging (met name op beleggingen in CO₂-intensieve sectoren);
- activiteiten die de biodiversiteit ernstig schenden;
- zwak ondernemingsbestuur.

Samenhang in doelstellingen, instrumenten en thema's

Onderstaande figuur geeft de samenhang weer tussen doelstellingen, thema's en instrumenten. De doelstellingen zijn verbonden aan een of meerdere instrumenten waarmee die doelen worden vormgegeven en vervolgens aan de thema's waarop dit wordt toegepast. In een enkel geval wordt een doel ook met andere instrumenten ingevuld, zij het minder prominent. Zo draagt engagement¹ (zie paragrafen 4.2 en 5.2) met de verschillende onderdelen van het engagementprogramma bij aan alle doelen (maatschappelijke verantwoordelijkheid, toekomstbestendige portefeuille en leefbare wereld). Dit geldt ook voor stemmen, dat eveneens bijdraagt aan alle doelstellingen. Leefbare wereld wordt ingevuld met stemmen, engagement en impactbeleggingen, onder de randvoorwaarde dat bij implementatie oog wordt gehouden op het risico-/rendementsprofiel op geaggregeerd niveau van de beleggingscategorie, maar dat het risico op een (tijdelijk) iets lager rendement of hogere beheerkosten wordt geaccepteerd. De doelstelling toekomstbestendige portefeuille wordt hoofdzakelijk ingevuld met ESG-integratie. Het gaat hierbij om het effect van financieel materiële ESG-risico's en kansen op de beleggingen. Wij wegen ook het effect van de beleggingen op de wereld mee. Wij noemen dit integratie internationale standaarden.

4. Doelstelling 1: leefbare wereld

PNO Media wil zich binnen de beleggingsportefeuille richten op het bijdragen aan een positieve maatschappelijke impact ('doing good'). Met het engagement- en stembeleid sturen we op positieve verandering bij bedrijven en landen waar we in beleggen. Dit passen we toe op het

¹ Engagement is een actieve dialoog tussen beleggers en ondernemingen op het gebied van milieu-, maatschappij- en bestuurlijke structuur. Beleggers kunnen via engagement invloed uitoefenen op het beleid en de praktijken van de bedrijven waarin ze investeren. Met de bedrijven worden tijdsgebonden afspraken gemaakt om verbeteringen in de bedrijfsvoering te implementeren.

overgrote deel van de beleggingsportefeuille, We beleggen ook een deel van de portefeuille in bedrijven en producten die een oplossing bieden voor de belangrijkste duurzaamheidsuitdagingen van deze tijd. Voor dit doel beleggen we in groene bedrijfsobligaties met een strategisch gewicht van 3%. Daarnaast is er ook een strategisch gewicht van 2% toegewezen aan een impactportefeuille alternatieve beleggingen. Deze beleggingen richten zich voornamelijk op onze focusthema's klimaat en biodiversiteit.

4.1 Beleggingen met positieve maatschappelijke impact

Beleggingen met positieve duurzaamheidsimpact zijn beleggingen in bedrijven die producten en diensten leveren die bijdragen aan een of meerdere duurzaamheidsdoelen (zoals SDG's²) en die voldoen aan de gestelde financiële risico- en rendementseisen. Dergelijke bedrijven dragen positief bij aan een of meerdere duurzaamheidsdoelen, maar mogen niet in strijd handelen met andere duurzaamheidsdoelstellingen of ernstige ongunstige duurzaamheidseffecten hebben.

De Sustainable Development Goals (SDG's)

De Sustainable Development Goals (SDG's, Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen) zijn door de VN vastgesteld als de mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030. Er zijn 17 doelstellingen en 169 onderliggende doelen om deze doelstellingen te bereiken. De 17 SDG's zijn weergegeven in onderstaande figuur (omcirkeld zijn de 5 SDG's waarop PNO Media zich vanuit zijn twee focusthema's richt).

Om focus in het beleid aan te brengen richt PNO Media zich niet op alle duurzaamheidsdoelen (17 SDG's). Het pensioenfonds kiest voor twee kernthema's waarvoor binnen zijn achterban breed draagvlak bestaat en die op schaal belegbaar zijn: klimaat en biodiversiteit (zie ook paragraaf 3).

² De Sustainable Development Goals (SDG's, Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen) zijn door de VN vastgesteld als de mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030.

Klimaat (SDG 7 betaalbare en duurzame energie en SDG 13 klimaatactie)

Het klimaat is van vitaal belang voor onze planeet en onze toekomst. Door de opwarming van de aarde ontstaan er steeds meer extreme weersomstandigheden zoals hittegolven, overstromingen en droogte. Dit heeft grote gevolgen voor de mensheidde natuur enhet raakt onze beleggingen. Door in onze beleggingen rekening te houden met het klimaat, verkleinen we het financiële risico van klimaatverandering.

Tegelijk verminderen we de negatieve impact van onze beleggingen op de maatschappij en dragen we bij aan oplossingen voor de energietransitie. De hoofdoorzaak van de opwarming van onze planeet is de sterke toename van de uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt door menselijk handelen. Er zijn verschillende manieren om de uitstoot van broeikasgassen (CO₂) te verminderen, zoals het bevorderen van duurzame energie, het verminderen van afval en het verbeteren van de energie-efficiëntie. Het is belangrijk om bij beleggingsbeslissingen rekening te houden met het effect hiervan op het klimaat en het milieu.

Biodiversiteit (SDG 12 verantwoorde consumptie en productie, SDG 14 Leven in het water en SDG 15 Leven op land)

Biodiversiteit is van cruciaal belang voor de gezondheid van onze planeet en voor ons welzijn. Het zorgt voor een evenwicht in de ecologie en zorgt ervoor dat ecosystemen in staat zijn om te functioneren en zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Biodiversiteit is ook van groot economisch belang, omdat veel van onze voedingsmiddelen, medicijnen en andere grondstoffen afkomstig zijn van wilde planten en dieren. Bovendien kan de bescherming van biodiversiteit bijdragen aan de bestrijding van klimaatverandering en natuurrampen. Het is belangrijk om bij onze beleggingsbeslissingen rekening te houden met het effect hiervan op de biodiversiteit en waar mogelijk in te zetten op beschermen en herstel.

De thema's klimaat en biodiversiteit hebben onderling een grote samenhang. Het gaat niet alleen om meer productie, maar ook om het leefbaar houden van de planeet. Klimaat en biodiversiteit hebben een direct effect op mens, economie en omgeving. Het fonds wil daarom meer beleggen in producten en diensten die hier een positieve bijdrage aan leveren. Dit doet PNO door bij zijn beleggingsbeslissingen waar mogelijk te sturen op beleggingen met positieve maatschappelijke impact. Het pensioenfonds geeft hier onder andere invulling aan door een strategische allocatie van 3% van de waarde van de totale beleggingsportefeuille toe te kennen aan groene bedrijfsobligaties (zie kader hieronder) en een strategische allocatie van nog eens 2% aan een impactbeleggingsportefeuille³.

---

³ PNO Media heeft een externe vermogensbeheerder aangesteld om een impact portefeuille te beheren. In 2025 zijn de eerste beleggingen voor deze portefeuille gedaan.

Groene bedrijfsobligaties

Groene bedrijfsobligaties zijn obligaties die specifiek zijn gericht op de financiering van groene projecten, zoals hernieuwbare energie, efficiëntie van energie, milieubescherming en klimaatadaptatie. Deze obligaties zijn gewoonlijk uitgegeven door overheden, internationale organisaties of bedrijven en zijn bedoeld om investeerders de mogelijkheid te bieden om te profiteren van de groei van de groene economie en tegelijkertijd de energietransitie te ondersteunen. Groene bedrijfsobligaties bij PNO Media worden door de externe vermogensbeheerder geselecteerd na toepassing van een strikt beoordelingsraamwerk om ervoor te zorgen dat de opbrengst van deze obligaties daadwerkelijk wordt besteed aan projecten die de klimaattransitie ondersteunen. Door bewust te beleggen in groene obligaties van bedrijven dragen we bij aan de financiering van een duurzame toekomst.

Impact portefeuille alternatieve beleggingen

Een impact portefeuille is een beleggingsportefeuille die niet alleen gericht is op financieel rendement, maar ook op het maken van een meetbare positieve impact op mens, milieu en maatschappij. De impact portefeuille bij PNO Media bestaat uit beleggingen in verschillende alternatieve categorieën. Deze beleggingen dragen aantoonbaar bij aan onze kernthema's klimaat en biodiversiteit. We ondersteunen hiermee bedrijven die oplossingen bieden voor de klimaattransitie en bedrijven die bijdragen aan het behoud en herstel van de biodiversiteit. Een impact belegging heeft de intentie om bewust bij te dragen aan duurzaamheidsdoelen, zonder het financieel rendement uit het oog te verliezen.

4.2 Betrokken aandeelhouderschap: engagement

Wij dragen ook bij aan een meer leefbare wereld door te sturen op positieve verandering via *engagement*. Door met ondernemingen in gesprek te gaan wil PNO Media deze ondernemingen stimuleren de positieve maatschappelijke impact van hun producten en diensten te vergroten. De uitgangspunten hierbij zijn verbetering van een duurzaam beleggingsresultaat, het mitigeren van risico's en het stimuleren van langetermijnwaardcreatie. Als belegger gaan we in gesprek met bedrijven om hen te wijzen op de (negatieve) effecten van hun handelen op de wereld en op hun verantwoordelijkheid daarin. Zo worden bedrijven zich bewuster van hun maatschappelijke positie, wat leidt tot een duurzamere bedrijfsvoering. PNO Media heeft met de externe ESG-dienstverlener afgesproken het engagementprogramma te richten op het voorkomen en verminderen van negatieve impact en het stimuleren van positieve impact. Wij monitoren de voortgang van de engagements bij bedrijven waarin wij beleggen en rapporteren de resultaten ieder kwartaal op onze website. Naast de thema's klimaat en biodiversiteit is er ook veel aandacht voor bestuurlijke thema's als onafhankelijkheid van bestuur en sociale thema's zoals arbeidsomstandigheden en mensenrechten. Engagement is onderdeel van de doelstellingen 'Bijdrage aan een leefbare wereld' en 'Toekomstbestendige portefeuille' en omvat meerdere thema's. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 5.2.

5. Doelstelling 2: toekomstbestendige portefeuille

5.1 ESG-integratie

Wij passen ESG-integratie toe op alle beleggingscategorieën. Met ESG-integratie bedoelen wij het meewegen van milieu- (E), sociale (S) of governance (G) aspecten die financieel materieel zijn binnen een beleggingsstrategie. Het meewegen van ESG-aspecten kan leiden tot een lager financieel risico en/of beter rendement binnen het beleggingsmandaat. Naast financiële risico's kijken we ook naar kansen die zich voordoen bij onze beleggingsbeslissingen. Daarnaast wegen wij de negatieve effecten van onze beleggingen mee in onze beleggingsbeslissingen.

PNO Media geeft als volgt invulling aan ESG-integratie:

1. Engagement en stemmen zijn belangrijke instrumenten om ons MVB-beleid kracht bij te zetten.
2. Bij de monitoring van bestaande en nieuwe externe vermogensbeheerders is verantwoord beleggen een belangrijk onderdeel van de beoordeling.
3. Wij wegen bij de selectie van externe vermogensbeheerders het verantwoord beleggingsbeleid van deze managers mee in de beoordeling.
4. Aan externe vermogensbeheerders geven wij specifieke ESG-doelen mee.
5. Wij wegen ESG-risico's en -kansen mee in 'Investment cases' voor bestaande en nieuwe beleggingscategorieën.
6. Wij beleggen een deel van de portefeuille in oplossingen die onze focusthema's ondersteunen (zogenoemde impactbeleggingen).

Voor iedere beleggingscategorie stellen we een 'Investment case' op waarbij we de specifieke ESG-kenmerken van de beleggingscategorie beoordelen. Bij deze beoordeling gaat het er enerzijds om dat de materiële ESG-criteria van het pensioenfonds geïntegreerd kunnen worden in de beleggingscategorie, en anderzijds of de beleggingscategorie past bij het verantwoord beleggingsbeleid van PNO Media.

Klimaatbeleid

Klimaat is een van de twee kernthema's waar wij als pensioenfonds extra de focus op leggen. In paragraaf 4.1 staat beschreven wat de invloed is van klimaatverandering op de planeet en wat de gevolgen kunnen zijn voor de mensheid en zijn leefomgeving. Klimaat is dan ook een thema dat bij alle drie de doelstellingen van het pensioenfonds een belangrijke rol speelt. Het tegengaan van klimaatverandering helpt bij het leefbaar maken en houden van de wereld, maar is ook belangrijk voor een toekomstbestendige portefeuille. Klimaatverandering wordt voor een groot deel veroorzaakt door menselijk handelen. De uitstoot van broeikasgassen (CO₂) is sinds de industriële revolutie fors gestegen door een toename van het gebruik van fossiele brandstoffen. De concentratie CO₂ in de lucht is gestegen van 280 deeltjes per miljoen in het jaar 1750 tot 420 deeltjes per miljoen tegenwoordig. Dat is dan ook de reden waarom wij, met het Klimaatakkoord

van Parijs⁴ als leidraad, een CO₂-reductiedoel hebben ingesteld voor onze beleggingen (zie hieronder).

De verandering van het klimaat brengt risico's met zich mee voor de beleggingsportefeuille. Om deze risico's in kaart te brengen is er een klimaatrisicoanalyse uitgevoerd op de portefeuille. Er zijn in deze analyse diverse stress-tests uitgevoerd op de beleggingsportefeuille om de blootstelling aan de fysieke risico's van klimaatverandering en transitierisico's in kaart te brengen. De resultaten van deze analyse gebruikt het pensioenfonds bij het formuleren van duurzaamheidsdoelen en bij de keuze van nieuwe asset categorieën.

Hieronder volgen maatregelen die PNO Media neemt om het klimaatrisico in de portefeuille te mitigeren.

Investerings in energie-intensieve sectoren

PNO Media wil het klimaatrisico verminderen in de beleggingsportefeuille en tegelijk bijdragen aan een beter leefbare wereld. Het pensioenfonds is zich ervan bewust dat er bedrijven zijn waar het fonds in belegt die een (negatief) effect hebben op maatschappij en milieu. In gesprekken met deze ondernemingen (engagement) worden stappen afgesproken om het negatieve effect zoveel mogelijk te beperken en wordt er gezocht naar duurzame oplossingen. Energie-intensieve sectoren zijn sectoren die veel energie verbruiken om hun producten of diensten te leveren. Ze spelen een grote rol in de economie en in de energietransitie, maar zijn ook verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de uitstoot van broeikasgassen. PNO Media vindt dat in deze sectoren de meeste klimaatwinst te behalen is en dat de risico's worden beperkt wanneer bedrijven verduurzamen. Dat is de reden waarom wij ons in het beleid als eerste richten op de fossiele industrie. Zo beleggen we alleen in olie- en gasproducerende bedrijven als deze doelen hebben om hun CO₂-uitstoot te verlagen naar netto nul in 2050, in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Bovendien moeten deze doelen zijn gevalideerd door het CDP en/of SBTi⁵. Dit zijn onafhankelijke externe organisaties die beoordelen of de doelen van deze bedrijven realistisch zijn. De olie- en gasproducerende bedrijven die overblijven, nadat is gescreend op deze criteria, moeten laten zien dat ze vooruitgang boeken op het behalen van de gevalideerde targets. Bij onvoldoende progressie worden deze bedrijven alsnog uitgesloten van ons beleggingsuniversum. Dit is in lijn met de derde doelstelling van het pensioenfonds: maatschappelijke verantwoordelijkheid.

De productie van thermische kolen en olie uit teerzand valt ook onder energie-intensieve sectoren en wordt door de meerderheid van onze deelnemers gezien als activiteiten die ernstige milieuschade in de hand werken en die niet thuishoren in een duurzame beleggingsportefeuille. Uit engagement met deze bedrijven is gebleken dat er te weinig vooruitgang kan worden

---

⁴ Het Klimaatakkoord van Parijs, een onderdeel van het Klimaatverdrag, is een internationaal verdrag om de opwarming van de aarde te beperken.

⁵ De uitstoot reductie targets van bedrijven worden gevalideerd door de Science Based Targets initiative (SBTi): [Companies taking action - Science Based Targets](https://www.sbt.com/) of het CDP: [CDP.net](https://www.cdp.net/)

geboekt, omdat de aard van het productieproces niet kan veranderen en omdat deze niet op een duurzame manier kan worden uitgevoerd. Daarom belegt PNO Media niet in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit de productie van thermische kolen en olie uit teerzand. Dit is van toepassing op de gehele liquide beleggingsportefeuille en voor zover mogelijk en uitvoerbaar ook in de illiquide beleggingsportefeuilles.

Productie van olie uit teerzand

De productie van olie uit **teerzand**, wordt als zeer vervuilend beschouwd omdat er een aanzienlijke hoeveelheid energie en water nodig is om de zware, stroperige olie uit het zand te halen. Bij de winning van de olie uit teerzand komen grote hoeveelheden broeikasgassen vrij die bijdragen aan de klimaatverandering. Bovendien ontstaan bij de winning residubekkens, die een mengsel van water, fijne klei en restbitumen bevatten. Door deze residubekkens is er een kans dat de giftige chemicaliën in het omringende milieu terechtkomen en schade toebrengen aan de leefomgeving. De winning van teerzanden vernietigt ook grote stukken bos, wat de biodiversiteit en de traditionele levenswijze van de plaatselijke gemeenschappen kan aantasten.

Verminderen van de uitstoot van broeikasgassen (CO₂) in de portefeuille

PNO Media is zich ervan bewust dat de uitstoot van broeikasgassen omlaag moet om ruim beneden de 2 graden temperatuurstijging te blijven. Het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 dient voor ons als leidraad voor het ontwikkelen van klimaatbeleid. Overheden en het bedrijfsleven moeten alle zeilen bijzetten om de CO₂-uitstoot omlaag te brengen. PNO Media neemt hierbij ook zijn verantwoordelijkheid door van zijn externe vermogensbeheerders van de liquide beleggingscategorieën⁶ te eisen dat de uitstoot van broeikasgassen ten minste 25% lager is dan die van de gehanteerde benchmark. De relatieve verlaging van de CO₂-voetafdruk is structureel wat inhoudt dat deze maatregel van kracht blijft totdat het pensioenfonds hier anders over beslist.

Wij verwachten dat de absolute CO₂-uitstoot van onze beleggingsportefeuille de komende jaren flink zal dalen. Dat komt doordat de bedrijven waarin wij beleggen hun uitstoot verder moeten verlagen, in lijn met de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs. De voortgang van de absolute CO₂-reductie in de beleggingsportefeuille hangt daardoor mede af van het tempo waarop de bedrijven waarin wij beleggen hun CO₂-uitstoot reduceren. Het bestuur zal periodiek toetsen of de CO₂-reductiemaatregel nog voldoet aan de ambitie van het pensioenfonds.

Door duidelijke doelen te stellen wordt het signaal afgegeven dat het pensioenfonds het klimaatakkoord van Parijs serieus neemt en tegelijkertijd krijgen bedrijven de kans om mee te gaan met de energietransitie. De CO₂-reductie past bij de doelstelling om de portefeuille toekomstbestendig te maken én houden. Dit doen we door in de beleggingsportefeuille meer de nadruk te leggen op bedrijven die minder belastend zijn voor het milieu. De doelstelling 'bijdrage

---

⁶ De portefeuille 'groene obligaties' is uitgezonderd van deze eis.

aan een leefbare wereld' vullen we onder meer in door meer te beleggen in groene obligaties en via de impactbeleggingen.

Broeikasgassen

De uitstoot van **broeikasgassen**, zoals koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄) en lachgas (N₂O), verder aangeduid als CO₂, heeft grote invloed op het klimaat. Deze gassen absorberen en reflecteren warmte in de atmosfeer, waardoor de aarde opwarmt. Dit proces wordt het broeikaseffect genoemd. De meeste broeikasgassen die worden uitgestoten worden geproduceerd door menselijke activiteiten, zoals de verbranding van fossiele brandstoffen voor de opwekking van energie, verandering van landgebruik, industriële processen en ontbossing. De grootste bijdrage aan de uitstoot van broeikasgassen wordt geleverd door de verbranding van fossiele brandstoffen, zoals (thermische) steenkool, olie en gas. De toename van CO₂ in de atmosfeer leidt tot een opwarming van de aarde, waardoor er steeds vaker extreme weersomstandigheden, zoals hittegolven, overstromingen en droogte voorkomen, die allemaal grote economische, sociale en ecologische gevolgen hebben.

5.2 Betrokken aandeelhouderschap: engagement

Engagement en stemmen zijn belangrijke instrumenten voor ESG-integratie in de portefeuille. PNO Media heeft een beleid op actief aandeelhouderschap. Dit is ook een vereiste in het kader van de Richtlijn inzake langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders (Shareholders Rights Directive II) van de EU. Het engagementbeleid stuurt enerzijds op positieve verandering (doelstelling leefbare wereld) en is anderzijds voorwaardenscheppend gericht op het voorkomen van incidenten en negatieve impact (doelstellingen toekomstbestendige portefeuille). Een van de doelstellingen van engagement is het creëren van langetermijnwaarde bij ondernemingen. Het beheersen van ESG-risico's leidt tot stabielere en duurzame bedrijfsresultaten. PNO Media werkt samen met een ESG-dienstverlener voor engagements met ondernemingen en landen in de liquide aandelen- en (bedrijfs)obligatieportefeuille. Het fonds legt daarbij onder meer de nadruk op:

- Mensen- en arbeidsrechten
- Milieuvervuiling
- Ondernemingsbestuur
- Klimaat
- Duurzame consumptie en productie
- Leven in het water en op het land (biodiversiteit)

Internationale richtlijnen MVB-beleid

PNO Media baseert zich bij het vormgeven van een groot deel van zijn MVB-beleid, zoals engagement en stemmen, op internationaal gangbare richtlijnen. Goed ondernemingsbestuur is een belangrijk middel om de doelstellingen op klimaat, milieu en maatschappij te bereiken. Hiervoor baseren wij ons op de Nederlandse Corporate Governance Code en op de OESO en ICGN (International Corporate Governance Network) -principes van goed ondernemingsbestuur. Voor andere belangrijke MVB-thema's baseren wij ons op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de VN-richtlijnen voor ondernemen en mensenrechten en de VN Global Compact die is gebaseerd op tien principes die verantwoord ondernemen bevorderen op het gebied van mensenrechten, arbeid, milieu en corruptiebestrijding. Deze principes zijn gebaseerd op de Universele Mensenrechten van de VN en arbeidsrechten van de ILO (International Labour Organisation). Voor het ontwikkelen van klimaatbeleid neemt PNO Media het Klimaatakkoord van Parijs (2015) als leidraad. Voor persvrijheid is dat de World Press Freedom Index (zie ook paragraaf 6.1). Voor landen met een laag democratisch gehalte wordt aansluiting gezocht bij de vaak gebruikte en gerenommeerde leverancier van data de Economist Intelligence Unit (EIU). Voor het doel leefbare wereld richt het fonds zich op focusthema's die zijn gebaseerd op diverse SDG's, zie hiervoor paragraaf 4.1.

Sociale en ethische aspecten

Goed geleide bedrijven kunnen het effect dat hun producten en diensten op de samenleving heeft niet negeren. Om waarde te creëren voor de langetermijn is het nodig dat bedrijven een goede relatie onderhouden met hun belangrijkste stakeholders en dat dit in overeenstemming is met hun sociale doelstelling. Deze doelstellingen moeten aansluiten bij internationale afspraken zoals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Als ondernemingen activiteiten ondernemen die een negatieve impact hebben op de samenleving kan dit uiteindelijk leiden tot hogere kosten en achterblijvende resultaten voor het bedrijf. Het is de verantwoordelijkheid van het bestuur van die bedrijven om te zorgen dat deze effecten worden geminimaliseerd en dat er eerlijk en verantwoord wordt bijgedragen aan de samenleving. Hierbij is het nodig dat bedrijven hun werknemers, leveranciers en klanten ethisch, eerlijk en met respect behandelen. Door ons stembeleid en het gesprek aan te gaan met bedrijven zorgen wij ervoor dat er strategieën en doelstellingen worden ontwikkeld die erop zijn gericht om werknemers met waardigheid en met respect te behandelen en die ervoor zorgen dat er voldoende ontwikkelingsmogelijkheden zijn. Bedrijven moeten ook hun invloed aanwenden op hun leveranciers om soortgelijke resultaten te bereiken. Wij dringen er bij bedrijven op aan om de risico's voor de mensenrechten te identificeren, te beheersen en de nadelige effecten te mitigeren. Ook moedigen wij maatregelen aan die een positief effect hebben op mensen- en arbeidsrechten.

PNO Media legt in de contracten met externe vermogensbeheerders vast dat er bij het maken van beleggingsbeslissingen rekening moet worden gehouden met de internationale afspraken over arbeids- en mensenrechten.

Wij beleggen niet in staatsobligaties van landen die stelselmatig mensenrechten schenden (zie paragraaf 6.1). Wij zorgen ervoor dat ons stem- en engagementbeleid bij bedrijven goed op elkaar aansluit en elkaar versterken. Ons stembeleid is gericht op het stemmen tegen de (her)benoeming van het bestuur of tegen het verlenen van 'discharge' aan het bestuur van een onderneming, wanneer dat bestuur steken laat vallen op het gebied van de bescherming van arbeids- en mensenrechten. Daarnaast zullen aandeelhoudersvoorstellen die een verbetering van de sociale omstandigheden bij een bedrijf tot doel hebben door ons worden ondersteund.

5.3 Stemmen

Het stemrecht is een belangrijk recht van de aandeelhouder. PNO Media stemt, waar mogelijk, op aandeelhoudersvergaderingen van alle ondernemingen waarvan wij aandelen in portefeuille hebben. Wij doen dit gecentraliseerd over alle beleggingen via een ESG-dienstverlener en op basis van de stemrichtlijnen die passen bij onze normen en waarden en die door ons bestuur zijn bekrachtigd. Zie voor de belangrijkste stemrichtlijnen: [Beleidsstukken, verslagen en rapporten | PNO Media](#)). Voor de inhoud van het stembeleid baseert PNO Media zich op de in paragraaf 5.2 genoemde codes en principes voor goed ondernemingsbestuur, en op de genoemde verdragen voor milieu en samenleving. Door dit te publiceren op onze website zijn we volledig transparant over ons stemgedrag.

Securities Lending

Wij lenen **geen** aandelen uit om het mogelijk te maken om op zo veel mogelijk aandeelhoudersvergaderingen te stemmen. Dit verhoogt ook de effectiviteit van de engagements in situaties waar belangrijke (engagement) onderwerpen via aandeelhoudersresoluties op de agenda zijn gezet.

Class actions

PNO Media doet waar relevant mee aan 'class action' procedures die zijn aangespannen tegen bedrijven die zich schuldig hebben gemaakt aan een overtreding van normen en/of wetgeving. Het komt regelmatig voor dat deze overtredingen maatschappelijke, of milieuaspecten betreffen. Op deze manier kan juridisch worden afgedwongen dat bedrijven zich houden aan wet- en regelgeving.

Een **class action** is een rechtszaak die wordt aangespannen door een groep beleggers die binnen een bepaalde periode (bekend als class period") beursgenoteerde effecten van een onderneming hebben gekocht of verkocht en economische schade hebben geleden als gevolg van schendingen van de effectenwetgeving. Een 'class period' gaat doorgaans in wanneer een onderneming de verkeerde informatie over een materieel feit over de onderneming aflegt of nalaat een materieel feit bekend te maken dat nodig is om het bedrijf goed te kunnen beoordelen.

6. Doelstelling 3: maatschappelijke verantwoordelijkheid

PNO Media heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid en de intrinsieke overtuiging om negatieve impact van de beleggingen op de samenleving en het milieu te voorkomen. Wij zijn ervan overtuigd dat het sturen op positieve verandering te prefereren is boven directe uitsluiting van bepaalde beleggingen om negatieve impact van deze beleggingen te mitigeren. Deze strategie wordt door een meerderheid van onze deelnemers ondersteund. Het sturen op positieve verandering is niet altijd mogelijk. Bedrijven die producten verkopen die een overwegend en aantoonbaar negatief effect hebben sluiten we direct uit. Als het gaat om het gedrag van landen (bij beleggingen in staatsobligaties), proberen wij in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van overheden of zullen wij reageren op consultatie vragen van regulerende overheidsinstanties, om zo het gedrag bij te sturen. Gaat het om het gedrag of de prestaties van ondernemingen waarin wij beleggen, dan zullen wij de dialoog met deze ondernemingen aangaan met het doel de negatieve impact van deze ondernemingen te mitigeren, remediëren (het bieden van herstel en/of verhaal in overeenstemming met de OESO-richtlijnen) en verdere negatieve impact te voorkomen. Als ondernemingen zich onvoldoende verbeteren, kunnen wij besluiten niet meer in de desbetreffende onderneming te beleggen. Ondernemingen en staatsobligaties die wij uitsluiten, worden op een uitsluitingslijst geplaatst die eenmaal per halfjaar op onze website wordt gepubliceerd ([Waarom we niet beleggen | PNO Media](#)).

6.1 Directe uitsluitingen

PNO Media sluit staatsobligaties en bedrijven uit van het beleggingsuniversum die op wettelijke gronden moeten worden uitgesloten en die niet passen bij de normen en waarden van PNO Media. PNO Media hanteert de volgende criteria voor uitsluiting:

Persvrijheid

Als pensioenfonds voor de creatieve en digitale sector, en in het bijzonder voor media gerelateerde bedrijven, is persvrijheid een belangrijk thema voor ons. Persvrijheid is een fundamenteel recht en onderdeel van de vrijheid van meningsuiting zoals vastgelegd in artikel 19 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de VN. Het beschermen en

versterken van de persvrijheid is de verantwoordelijkheid van staten. Wij sluiten de staatsobligaties uit van landen met zeer slechte persvrijheid. Wij baseren ons hierbij op de World Press Freedom Index die jaarlijks wordt gepubliceerd voor een groot aantal staten in de wereld.

Laag democratisch gehalte

PNO Media en zijn deelnemers hechten veel waarde aan een goed functionerend democratisch systeem in een land. Dit sluit goed aan bij de maatschappelijke verantwoordelijkheid van ons pensioenfonds en de normen en waarden die wij voorstaan. Wij maken gebruik van de data van de Economist Intelligence Unit (EIU) (een gerenommeerd onderzoeksbureau) om te bepalen of landen een laag democratisch gehalte hebben. De staatsobligaties van landen die laag scoren op democratisch gehalte worden uitgesloten van ons beleggingsuniversum.

Mensenrechtenschendingen van staten

Landen kunnen betrokken zijn bij bredere mensenrechtenschendingen en/of (burger)oorlogen. De Verenigde Naties en de Europese Unie stellen in ernstige situaties sanctielijsten op met als doel de handel in wapens met die landen aan banden te leggen of met als doel schendingen van mensenrechten in bredere zin te voorkomen. De sancties zijn vaak gericht tegen personen, bedrijven en organisaties. Wij sluiten beleggingen in staatsobligaties uit van landen die gesanctioneerd zijn in verband met betrokkenheid bij ernstige mensenrechtenschendingen en/of (burger)oorlogen.

Controversiële wapens

Wij willen niet beleggen in bedrijven die direct betrokken zijn bij de productie van wapens en wapensystemen of essentiële onderdelen of onderhoud daarvan, die beschouwd worden als essentieel en/of specifiek voor het dodelijk gebruik van een controversieel wapen. Een aantal van de wapens die wij controversieel beschouwen, zijn verboden volgens internationaal recht omdat deze wapens fundamentele humanitaire principes schenden. De bedoelde humanitaire principes omvatten het principe van evenredigheid (onnodig leed moet voorkomen worden) en het principe van onderscheid (militaire doelen en burgerdoelen dienen te worden onderscheiden). Deze *controversiële wapens* kunnen opgedeeld worden in massavernietigingswapens (met consequenties voor zowel militaire doelen als burgers in een militair conflict) en wapens die in en na een militair conflict (door bijvoorbeeld onontplofte landmijnen of radioactieve straling van bepaalde soorten munitie) tot burgerslachtoffers kunnen leiden. Wij hebben de lijst met controversiële wapens verder aangevuld met wapens waar verarmd uranium of witte fosfor in wordt verwerkt. Op het gebruik en bezit van deze laatstgenoemde wapens geldt geen internationaal verbod, maar de (rest)schade die deze wapens aanrichten, passen niet binnen de criteria van evenredigheid en onderscheid.

Wij beschouwen de volgende wapens controversieel:

- Chemische en biologische wapens

- Kernwapens
- Antipersoonsmijnen
- Clustermunitie
- Munitie met verarmd uranium
- Wapens met witte fosfor

Ondernemingen die betrokken zijn bij de productie van dergelijke typen wapens worden door ons uitgesloten van het beleggingsuniversum.

Controversiële wapens

Biologische wapens zijn microbiologische of biologische stoffen in hoeveelheden die vreedzaam gebruik niet rechtvaardigen en munitie die is ontworpen om deze stoffen te gebruiken als wapen. Gedefinieerd in lijn met de 'UN Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction'.

Chemische wapens zijn chemicaliën met eigenschappen om dood of ander kwaad te veroorzaken door giftige eigenschappen en munitie die is ontworpen om deze chemicaliën te gebruiken als wapen. Gedefinieerd in lijn met de 'UN Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction'.

Een kernwapen is ieder apparaat dat nucleaire energie op ongecontroleerde wijze kan laten ontladen en dat een aantal karakteristieken bezit dat het geschikt maakt voor gebruik als wapen. Gedefinieerd in lijn met de 'UN Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and the Caribbean'. De Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) uit 1968, die door bijna alle leden van de VN is ondertekend, kent geen heldere definitie.

Anti-persoons mijnen zijn ontworpen om tot ontploffing te komen door nabijheid of contact met een persoon, met als doel hem of haar te verwonden of te doden. Dergelijke mijnen blijven veelal lange tijd actief na afloop van een militair conflict en leiden zodoende tot burgerslachtoffers. Gedefinieerd in lijn met de 'Ottawa Convention/UN Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction'.

Clusterbommen zijn bommen die bij gebruik uiteenvallen in vele onderdelen om zo een groot oppervlak te bombarderen. Niet-ontplofte onderdelen maken ook na afloop van een militair conflict nog burgerslachtoffers. Gedefinieerd in lijn met het Osloverdrag tegen clustermunitie (Convention on Cluster Munitions, 2008).

Verarmd uranium wordt gebruikt om projectielen geschikt te maken om door bijvoorbeeld bepantsering heen te dringen. De radioactieve lading blijft lange tijd actief in een gebied na afloop van een militair conflict en leidt (sluipend) tot burgerslachtoffers. Er bestaat geen internationale conventie die de verspreiding en definitie van munitie met verarmd uranium regelt. Gangbaar is de definitie zoals onderzoeksbureaus voor verantwoord beleggen die

hanteren: verarmd uranium (Depleted Uranium, DU) zijn projectielen (kogels, raketten etc.) die zijn uitgerust met de radioactieve chemische substantie DU. Vanwege zijn hoge dichtheid wordt DU veelal gebruikt om de slagkracht van projectielen te vergroten (doorboren van bijvoorbeeld staal). Het gaat om U-235 concentraties van 0,7% of lager.

Witte fosfor (WP) is een chemisch element dat hevig brandt wanneer het wordt blootgesteld aan zuurstof. Munitie met WP is elk projectiel (bv. vuurpijlen, granaten of mortieren) dat is uitgerust met WP om te fungeren als rookproducerend middel of als tracer, verlichtings- of brandmunitie. Het gebruik van WP-munitie kan ernstige verwondingen of de dood veroorzaken, bijvoorbeeld als de stof wordt ingeademd, ingeslikt of brandwonden veroorzaakt. Als WP als rookgordijn wordt gebruikt heeft dit een willekeurig effect, waardoor burgers in dichtbevolkte gebieden vaak ernstig worden getroffen.

Controversiële bedrijven

Bij controversiële bedrijven gaat het om bedrijven waar sprake is van incidenten en ernstige schendingen van mensenrechten, arbeid, milieu of corruptie (schending van de Global Compact principes van de Verenigde Naties⁷). Deze bedrijven hebben laten zien niet open te staan voor engagement op dit gedrag of reageren niet adequaat genoeg op incidenten.

Voordat we in een bedrijf beleggen, doen onze externe vermogensbeheerders passend onderzoek ('due diligence') naar ondernemingen of beleggingsfondsen. Daarbij kijken ze naar mogelijke en daadwerkelijke negatieve impact op samenleving en/of milieu, in overeenstemming met de VN-richtlijnen voor mensenrechten (UNGP) en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Wij gaan de dialoog aan met bedrijven of beleggingsfondsen die op deze richtlijnen kunnen verbeteren. Wij beleggen niet in bedrijven die de Global Compact-principes van de VN in ernstige mate schenden. Deze principes zijn afgeleid van de universele verklaring van de rechten van de mens van de VN. Wij stellen een lijst op met bedrijven die de UNGC-principes ernstig schenden en sluiten deze uit van ons beleggingsuniversum. Wij gebruiken hiervoor de data die het researchbureau Sustainalytics aanlevert om te bepalen welke bedrijven moeten worden uitgesloten.

Tabaksproductie

Tabak is een product waarvan het gebruik zeer schadelijk en dodelijk is. Het is niet alleen dodelijk voor de gebruiker, maar ook voor niet-gebruikers die de tabaksdeeltjes van rokers inademen. Het leidt wereldwijd tot miljoenen doden per jaar en enorme medische zorgkosten. Bovendien loopt de sector juridische risico's en risico's die voortkomen uit (wijzigingen in) wet- en regelgeving. De maatschappelijke weerstand tegen roken wordt steeds groter. Ondernemingen die enige omzet

---

⁷ [Tien Principles - UN Global Compact Netwerk Nederland](#)

uit de productie van tabaksproducten halen, sluiten we uit van ons beleggingsuniversum⁸. Onder tabaksproducten worden onder andere verstaan sigaretten, sigaren, snuif- en pruimtabak, elektronische sigaretten en de teelt van tabaksbladeren. Een onderneming die voor meer dan 10% een eigendomsrelatie heeft in een onderneming die betrokken is bij tabaksproductie wordt ook uitgesloten.

Kolen en teerzand

Een van de klimaatacties van PNO Media is om niet te beleggen in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit de productie van thermische kolen of olie uit teerzand. Dit is van toepassing op de gehele liquide beleggingsportefeuille en voor zover mogelijk en uitvoerbaar ook in de illiquide beleggingsportefeuilles⁹. In paragraaf 5.1 onder klimaatactie is hier meer informatie over te vinden. De maatregel om bedrijven die thermische kolen en olie uit teerzanden produceren uit te sluiten is tot stand gekomen na consultatie van onze achterban.

Olie- en gasproducerende bedrijven

We beleggen alleen in olie- en gasproducerende bedrijven als deze doelen hebben om hun CO₂-uitstoot te verlagen naar netto nul in 2050. Dit is in overeenstemming met de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs. Bovendien moeten deze doelen zijn gevalideerd door onafhankelijke externe organisaties. Dit zijn organisaties die beoordelen of de doelen van deze bedrijven realistisch zijn. De olie- en gasproducerende bedrijven die overblijven nadat is gescreend op deze criteria moeten ook laten zien dat ze vooruitgang boeken op het behalen van de gevalideerde targets. Bij onvoldoende progressie worden deze bedrijven alsnog uitgesloten van ons beleggingsuniversum.

6.2 Integratie internationale standaarden

In 2018 is door een groot aantal pensioenfondsen het IMVB-convenant ondertekend. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over de implementatie van internationale richtlijnen zoals opgesteld door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en door de Verenigde Naties (zie ook paragraaf 5.2). De richtlijnen zijn erop gericht om negatieve effecten van een onderneming (of de keten erachter) in de beleggingsportefeuille in kaart te brengen, te prioriteren en te adresseren. De looptijd van het convenant is inmiddels verstreken, maar wij gebruiken de afspraken nog steeds als basis voor ons (ESG-)beleggingsbeleid. Het belangrijkste doel van het convenant was dat pensioenfondsen in hun beleid en contracten met externe managers vastleggen dat ze de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de ondernemings- en mensenrechten richtlijnen van de Verenigde Naties onderschrijven. PNO Media zal zoveel mogelijk de afspraken die in het convenant zijn gemaakt respecteren en, waar

---

⁸ PNO Media betreft zijn data van dataleveranciers die gespecialiseerd zijn in ESG-onderzoek, waardoor de gehanteerde uitsluitingenlijst zo goed als mogelijk past bij het uitsluitingenbeleid van het pensioenfonds.

⁹ Het pensioenfonds belegt via beleggingsfondsen in Illiquide beleggingen (zie paragraaf 6.1). Omdat er meerdere beleggers participeren in beleggingsfondsen is de invloed op het beleid beperkt.

mogelijk, vastleggen met zijn externe vermogensbeheerders. Daarbij gebruiken wij de OESO-richtlijn voor institutionele beleggers als leidraad en integreert het fonds relevante bepalingen van het convenant in het selectie- en monitoringsraamwerk van het fonds. Deze bepalingen worden opgenomen in mandaten of de selectiecriteria voor beleggingsfondsen voor alle beleggingscategorieën waarin het fonds belegt. Waar mogelijk doen we passend onderzoek ('due diligence') naar (potentiële) negatieve impacts van onze beleggingen op samenleving en milieu. Wij verwachten van onze externe vermogensbeheerders dat zij dit ook doen.

Passend onderzoek bij PNO Media

1. **Beleid:** wij gebruiken de OESO- en VN -richtlijnen als leidraad voor ons ESG-beleid en verwachten dit ook van onze externe managers. Externe vermogensbeheerders moeten kennisnemen van ons ESG-beleid en hiermee rekening houden in hun beleggingsbeslissingen. Externe vermogensbeheerders hebben ESG-data geïntegreerd in hun managementsystemen en nemen ESG-risico's mee in hun beleggingsproces.
2. **Screening:** Wij vragen tijd tot tijd aan onze deelnemers wat de verwachtingen en voorkeuren zijn ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen. Hierdoor wordt duidelijk wat de deelnemers belangrijk vinden en kan hierop beleid worden ontwikkeld. Wij hebben de beschikking over ESG-data waarmee potentiële negatieve effecten van de beleggingen in kaart worden gebracht. Hiervoor zoeken wij aansluiting bij de 'belangrijkste ongunstige effecten' van de EU-verordening Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Daarnaast screent onze ESG-dienstverlener de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille op bedrijven die de meest ernstige negatieve impacts veroorzaken op basis van ernst, schaal en onomkeerbaarheid. De ESG-dienstverlener gaat met deze bedrijven in gesprek en maakt tijdgebonden afspraken om de negatieve afspraken te verminderen. Bedrijven die hieraan niet meewerken worden door ons uitgesloten van het beleggingsuniversum.
3. **Beperken:** de negatieve gevolgen van onze beleggingen op milieu en maatschappij mitigeren wij door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en door met bedrijven in gesprek te gaan en tijdgebonden afspraken te maken over verbeteringen. Ook hebben we besloten om niet te beleggen in bedrijven en landen die niet voldoen aan onze normen en waarden (zie paragraaf 7.1). Verder nemen wij het Klimaatakkoord van Parijs als leidraad voor het vormgeven van het klimaatbeleid dat gericht is op het reduceren van negatieve impact.
4. **Controle:** dagelijks wordt gecontroleerd of de externe vermogensbeheerders onze uitsluitingenlijst juist hebben geïmplementeerd. De externe vermogensbeheerders rapporteren ieder kwartaal over de voortgang en implementatie van het ESG-beleid. ESG-implementatie vormt ieder kwartaal een vast onderdeel van de beoordeling van externe managers. Daarnaast beschikken wij zelf over ESG-data waarmee we controles

en analyses kunnen uitvoeren op de ESG-implementatie van de beleggingsportefeuilles.

5. **Communicatie:** Wij rapporteren ieder kwartaal op onze website over het stem- en het engagementbeleid. In deze rapporten doen wij verslag van de stemrichtingen en de voortgang over de engagementtrajecten. Verder zetten wij van tijd tot tijd nieuwe informatie over de voortgang van het ESG-beleid op de website en op sociale media.
6. **Herstel en verhaal:** Wij zullen in het algemeen alleen in "rechtstreeks verband" staan tot de negatieve effecten veroorzaakt door ondernemingen waarin wij investeren. In dat geval zullen wij onze invloed aanwenden om de ondernemingen die een negatieve impact hebben veroorzaakt of daartoe hebben bijgedragen, aan te moedigen hun verantwoordelijkheid te nemen, zoals is geformuleerd in de OESO-richtsnoeren en de UNGP's. Dit betekent dat deze ondernemingen moeten voorzien in, of meewerken aan het bieden van toegang tot herstelmogelijkheden.

Daarbij dienen onze externe vermogensbeheerders de meest ernstige negatieve impacts te prioriteren op basis van zwaarte, reikwijdte, onomkeerbaarheid en waarschijnlijkheid. Waar zinvol dienen zij externe belanghebbenden of experts te raadplegen in de beoordeling en/of aanpak daarvan. Waar nodig doen wij dat zelf ook. De externe vermogensbeheerder kan in zijn aanpak dit onderzoek gebruiken voor de (de)selectie van ondernemingen en/of actief aandeelhouderschap. We verwachten van onze externe dienstverleners actieve monitoring en rapportage over de implementatie van het 'due diligence'-proces. Dit omvat onder andere bevindingen over negatieve impact binnen de beleggingen van die manager, en de aanpak van de manager daarop om die negatieve impact te voorkomen, mitigeren en/of op het stimuleren van herstel of verhaal. We gaan hierover met de externe managers in gesprek en waar nodig sturen wij bij.

7. Communicatie

Als pensioenfonds voor de creatieve en digitale sector, en in het bijzonder voor mediagerelateerde bedrijven, hechten wij grote waarde aan het afleggen van verantwoording en een helder en transparant communicatiebeleid. Daarom willen wij onze deelnemers zo volledig mogelijk over onze inspanningen op het gebied van verantwoord beleggen informeren. In het jaarverslag over verantwoord beleggen, of op onze website, geven wij inzicht in de activiteiten en resultaten voor alle beleggingscategorieën en voor alle instrumenten die wij in dit beleidsdocument noemen. Wij lichten onze stem- en engagementactiviteiten toe, waaronder de voortgang van engagementtrajecten, de positieve resultaten van engagement en/of de engagementtrajecten waar engagement niet de gewenste resultaten heeft opgeleverd. Verdere details van de stem- en engagementactiviteiten, waaronder hoe per onderneming en per agendapunt van een aandeelhoudersvergadering gestemd is, met welke ondernemingen en waarover engagement is gevoerd in een gegeven jaar, maken wij publiekelijk toegankelijk op onze website. Wij publiceren op kwartaalbasis een lijst met landen en ondernemingen waar wij in

beleggen en ieder halfjaar de lijst met landen en ondernemingen die wij uitsluitingen van ons beleggingsuniversum op onze website. Wij plaatsen regelmatig voorbeelden op onze website, sociale media of in onze nieuwsbrief van de resultaten van de engagements die we hebben gevoerd met individuele bedrijven of sectoren. Ook gebruiken we deze kanalen om aanpassingen in ons ESG-beleid uit te leggen.

SFDR en taxonomie

De SFDR is een transparantieplichting en maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie en is een regelgevingstraject met betrekking tot rapportage over hoe financiële marktpartijen met duurzaamheidsfactoren omgaan. Hieronder valt ook een gezamenlijke 'taxonomie' (classificatie) die dient te worden gebruikt om inzichtelijk te maken wat volgens deze classificatie duurzaam is. Het pensioenfonds heeft, in overeenstemming met de Europese SFDR-richtlijnen, een verklaring negatieve effecten op de website geplaatst. Hiermee laten we zien hoe we rekening houden met de negatieve effecten die onze beleggingen kunnen hebben op milieu en maatschappij. In het precontractuele informatiedocument, het jaarverslag en de verklaring negatieve effecten staan welke maatregelen we hebben genomen om de negatieve effecten van onze beleggingsportefeuille op maatschappij en milieu te mitigeren. Deze documenten zijn te vinden op de website van PNO Media: [Beleidsstukken, verslagen en rapporten | PNO Media](#).

Bijlage: Begrippenlijst

ALM	Asset Liability Management	Asset en Liability Management is een proces waarbij de waarde van de bezittingen (beleggingen) wordt vergeleken met de waarde van de verplichtingen (pensioenbetalingen). Hierbij worden toekomstscenario's gebruikt waarbij het klimaatrisico wordt meegenomen.
Beleggingsuniversum		Het beleggingsuniversum is een set van beleggingsinstrumenten, landen en bedrijven waar het pensioenfonds in kan beleggen. Beleggingen in het universum moeten aan bepaalde criteria voldoen om tot het universum te worden toegelaten.
Due Diligence	Gepaste voorzichtigheid	Deze term vertaald uit het Engels betekent 'gepaste voorzichtigheid'. In de context van ESG-beleggingen wordt hiermee bedoeld dat via een stapsgewijs proces wordt nagegaan of de beleggingsbeslissing negatieve gevolgen heeft voor de maatschappij of omgeving.
ESG	Environment Social Governance	Milieu, sociale en goed ondernemingsbestuur factoren
ESG-integratie		Het meewegen van financieel materiële ESG-risico's en kansen in de beleggingen
ICGN	International Corporate Governance Network	Internationale netwerkorganisatie van bedrijven, beleggers en academici voor de bevordering van goed ondernemingsbestuur.
ILO	International Labour Organisation	Internationale Arbeidsorganisatie
IMVB-convenant	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen	Een convenant uit 2018 waarin pensioenfondsen afgesproken hebben dat zij risico's van de beleggingen op milieu en samenleving meewegen in hun beleggingsactiviteiten. Dit convenant is in 2023 afgelopen.
Integratie internationale standaarden		De integratie van de richtlijnen in de beleggingsmandaten van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en van de Verenigde Naties (UNGP's) over bedrijfsvoering, milieu en mensen- en arbeidsrechten. De richtlijnen zijn erop gericht om negatieve effecten van een onderneming (of de keten erachter) in de beleggingsportefeuille in kaart te brengen, te prioriteren en te adresseren.
IORP II	Institutions for Occupational Retirement Provision	Een Europese richtlijn voor pensioenfondsen en premie-pensioeninstellingen. IORP II stelt onder andere nieuwe eisen aan de governance van pensioenfondsen.
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	Een internationale organisatie waarin 38 landen samenwerken om economische groei, werkgelegenheid en handel te bevorderen en armoede en ongelijkheid te verminderen.
OESO-richtlijnen	OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen	Een set van beginselen uit 2011 voor internationaal opererende ondernemingen op het gebied van ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
Parijs akkoord	Het Klimaatakkoord van Parijs	Het akkoord van Parijs, een onderdeel van het Klimaatverdrag, is een internationaal verdrag om de opwarming van de aarde te beperken. Het akkoord is op 12 december 2015 gepresenteerd op de klimaatconferentie van Parijs 2015.

SDG	Sustainable Development Goals	De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen zijn door de Verenigde Naties vastgesteld (2015) als de nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030.
SRD II	Shareholders Rights Directive	Een Europese richtlijn die als doel heeft de positie van de aandeelhouders te versterken en ervoor te zorgen dat bedrijven beslissingen nemen die de lange termijn stabiliteit van het bedrijf bevorderen.
UNGC	De Global Compact principes van de VN	Een set van beginselen opgesteld door de Verenigde Naties en bedrijven (2000) over mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en corruptie.
UNGP	UN Guiding Principles on Business and Human Rights	Een set van beginselen over de verantwoordelijkheden van bedrijven ten aanzien van mensenrechten, opgesteld door de Verenigde Naties (2011).